

POLITISK PLATTFORM FOR SNU SEKSUALPOLITISK NETTVERK FOR UNGDOM

Vedtatt av styret den 7.10.19 med fullmakt fra generalforsamlingen den

SEKSUALITET ER EN INTEGRERT DEL AV MENNESKETS IDENTITET ...

... Derfor arbeider Seksualpolitisk Nettverk for Ungdom (SNU) for å fremme alle ungdommers seksuelle og reproduktive helse og rettigheter (SRHR), både nasjonalt og internasjonalt. SNUs formål er å sikre ungdommers rett til å uttrykke og nyte sin seksualitet uten frykt eller fare for stigma eller diskriminering, og til å fritt ta avgjørelser relatert til sin reproduktive helse. SNU mener at normkritikk, interseksjonell tenkning og likestilling, i tillegg til samtykke og likeverd, er viktige forutsetninger for å realisere disse rettighetene, og det er disse verdiene som danner grunnlaget for vår politiske plattform.

INNHold

S. 2 Kap. 1 Seksuelle rettigheter er menneskerettigheter

- S. 2 1.1 SRHR som menneskerettigheter
- S. 3 1.2 Positiv seksualitet
- S. 3 1.3 Seksualitetsundervisning
- S. 4 1.4 Prevensjon, smittebeskyttelse, SOI og stigma
- S. 5 1.5 Abortrettigheter

S. 7 Kap. 2 Sosial og juridisk likestilling

- S. 7 2.1 Feminisme og likestilling
- S. 8 2.2 Kønns- og seksualitetsmangfold
 - 3.2.1 Kjønn
 - 3.2.2 Seksualitet
- S. 9 2.3 Relasjonsmangfold
- S. 10 2.4 Hatprat og diskriminering

S. 11 Kap. 3 Seksuell vold og forebygging

- S. 11 3.1 Voldtekt og seksuelle overgrep
- S. 12 3.2 Seksuell trakassering
- S. 13 3.3 Samtykke, likeverd og grenser
- S. 14 3.4 Samtykkelov

S. 14 Kap. 4 Kropp og seksualitet

- S. 14 4.1 Kropp
- S. 16 4.2 Kommersialisering av kropp
- S. 16 4.3 Seksualitet og funksjonsevne

S. 18 Kap. 5 Sex som arbeid, underholdning og vare

- S. 18 6.1 Pornografi
- S. 19 6.2 Sexarbeid

KAP. 1 SEKSUELLE RETTIGHETER ER MENNESKERETTIGHETER

1.1 SRHR SOM MENNESKERETTIGHETER

Seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR) innebærer at alle skal kunne ta egne valg om kropp, kjønnsidentitet, kjønn- og identitetsuttrykk, seksuell og romantisk praksis*, samlivsform samt reproduktiv helse, uten frykt eller fare for vold, forfølgelse, stigmatisering, diskriminering eller andre former for negativ sosial kontroll.

Flere internasjonale organisasjoner, deriblant Verdens Helseorganisasjon (WHO)¹ og International Planned Parenthood Federation (IPPF)², fastslår at SRHR er integrert i eksisterende menneskerettigheter, deriblant frihet, likeverd, privatliv, autonomi, utdanning, integritet og verdighet for alle mennesker. Videre fremmer definisjonene et helhetlig perspektiv på seksualitet, som omfatter fysiske, følelsesmessige og sosiale dimensjoner.

SNU anerkjenner at menneskers seksualitet omfatter komplekse samspill – mellom biologiske, psykologiske, sosiale, økonomiske, politiske, kulturelle, etiske, juridiske, historiske, religiøse og åndelige faktorer – som på ulike måter kan by på utfordringer for personen. På grunn av denne kompleksiteten vektlegger vi en interseksjonell og normkritisk tilnærming i arbeidet vårt med SRHR.

SNU kjemper for:

- At enhver person skal ha råderett over sin egen kropp og reproduktive valg
- At alle skal ha mulighet til fritt å utfolde sin egen seksualitet og identitet, uten frykt eller fare for vold, forfølgelse, stigmatisering, diskriminering eller andre former for negativ sosial kontroll
- At Norge overholder sine forpliktelser i oppfyllelsen av seksuelle rettigheter, både nasjonalt og internasjonalt
- At seksuelle og reproduktive rettigheter oppnår utstrakt anerkjennelse som grunnleggende menneskerettigheter
- At ungdom vies spesiell oppmerksomhet i arbeidet for å fremme SRHR

¹ I samtykkende relasjoner mellom individer med samtykkekompetanse
World Health Organization (n.d.). Defining sexual health. Hentet 23.08.2018 fra
http://www.who.int/reproductivehealth/topics/sexual_health/sh_definitions/en/

² International Planned Parenthood Federation (2011). Sexual rights: An IPPF declaration. Hentet fra
<https://www.ippf.org/resource/sexual-rights-ippf-declaration>

1.2 POSITIV SEKSUALITET

Når det snakkes om seksualitet er det ofte det man skal unngå, det negative, og det som kan gå galt som står i fokus. God seksuell helse krever en positiv og respektfull tilnærming til seksualitet og seksuelle relasjoner, så vel som mulighetene til seksuell nytelse og trygge og gode seksuelle erfaringer. Det finnes ingen rett måte å ha en seksualitet, og ingen orientering eller praksis er bedre eller mer nøytral enn en annen. Seksualitet er et område der det skal være stor personlig frihet. Alle skal stå fritt til å utforske, utvikle og leve ut egen seksualitet uten påvirkning, skam, moralisme eller stigmatisering. Normbrytende seksuelle praksiser, skal kunne snakkes om åpent og møtes med samme forståelse og respekt som annen praksis.

SNU kjemper for:

- At en positiv tilnærming til seksualitet alltid prioriteres
- At normbrytende seksualitet, herunder orientering, praksis, forhold, relasjoner og annet, normaliseres og møtes med forståelse og respekt

1.3 SEKSUALITETSUNDERVISNING

Kunnskap om kropp, identitet og seksualitet er grunnleggende for at mennesker skal kunne utvikle positiv selvfølelse og kroppslig autonomi, samt kunne inngå trygge, samtykkende og respektfulle relasjoner.³ Derfor er det viktig at barn og unge får en alderstilpasset, helhetlig, positiv og normkritisk seksualitetsundervisning gjennom hvert av de ulike stadiene i utdanningsløpet. En helhetlig seksualitetsundervisning inkluderer undervisning i: samtykke og likeverd, grenser, juridiske rammeverk, følelser, relasjonsmangfold, familievariasjoner, kjønns- og seksualitetsmangfold, og identitet.

SNU mener at alle barn og unge skal oppleve å bli møtt med aksept og forståelse, uavhengig av kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, seksuell orientering, funksjonsevne, hudfarge, etnisitet, kropp, og kulturell eller religiøs tilhørighet. Alle skal føle seg inkludert i seksualundervisning. Undervisningen burde bygges på et bredt og positivt helsebegrep som bevarer seksualitet som en naturlig og sunn del av unges identitet, med formål om utvikling av et godt forhold til egen kropp og seksualitet, samt trygge relasjoner med andre. For å oppnå dette er det essensielt at alle som arbeider innenfor profesjoner knyttet til utdanning-, helse- og omsorgssektoren innehar korrekt og relevant kunnskap

³ United Nations Population Fund (n.d.) Comprehensive sexuality education. Hentet 23.08.2018 fra <http://www.unfpa.org/comprehensive-sexuality-education>

om de ulike aspektene ved seksualitet, samt en forståelse av seksualitet som en naturlig del av det å være menneske.

SNU kjemper for:

- Bedre tilgang til seksualitetsundervisning for unge i Norge og ellers i verden, slik at alle barn og unge får tilgang til korrekt og relevant informasjon, uavhengig av deres geografiske, kulturelle eller religiøse tilhørighet
- Seksualitetsundervisning som starter i barnehagen og varer ut VGS
- At all seksualitetsundervisning er helhetlig
- At temaer knyttet til seksualitet, kjønn og identitet inngår som en del av pensum i alle utdanninger for profesjoner knyttet til utdanning-, helse- og omsorgssektoren
- At alle som arbeider innenfor utdanning-, helse- og omsorgssektoren kurses i å snakke om seksualitet, kjønn og identitet med barn og unge på en trygg, respektfull og reflektert måte

1.4 PREVENSJON, SMITTEBESKYTTELSE, SOI OG STIGMA

Kunnskap om og tilgang til prevensjon er et av de viktigste tiltakene for å sikre personers selvbestemmelse over egen kropp, og dermed ivareta deres reproduktive helse og rettigheter. Disse rettighetene er også grunnleggende for personers – og spesielt kvinner og jenters – tilgang til og deltakelse i utdanning, arbeidsliv og samfunnet generelt.⁴ SNU mener derfor at alle personer burde ha gratis tilgang til prevensjon og smittebeskyttelse som er tilpasset deres behov, uavhengig av alder, økonomisk situasjon og geografisk, kulturell eller religiøs tilhørighet.

I tillegg til dette anerkjenner SNU at det å bli smittet av seksuelt overførbare infeksjoner (SOI) er, i likhet med andre infeksjoner, en naturlig del av livet. Dessverre er det likevel slik at SOI, og spesielt HIV/AIDS, ofte blir omtalt i skole, helsevesen, offentlige rapporter og media på en måte som kan virke stigmatiserende for de av oss som har vært smittet med SOI eller lever med HIV/AIDS. SNU er skeptisk til denne vinklingen, og arbeider derfor imot moraliserende kommunikasjon rundt SOI og HIV/AIDS.

⁴ World Health Organization (February 8, 2018). Fact sheet on family planning/contraceptives. Hentet fra <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/family-planning-contraception>

SNU kjemper for:

- At alle i Norge og ellers i verden skal få universell og gratis tilgang til prevensjon og smittebeskyttelse av god kvalitet, som er tilpasset deres behov
- At unge under 16 år skal få god nok informasjon om prevensjonsmidler, slik at de kan ta egne informerte valg
- At den statlige subsidieringen av hormonell prevensjon i Norge utvides, slik at alle får tilgang til prevensjonsmidler tilpasset deres behov, uavhengig av deres alder og økonomiske situasjon, inkludert unge under 16
- At slikkelapper skal tilbys fra helsevesenet på lik linje som kondomer
- At det gjennomføres landsdekkende kampanjer som tar sikte på å styrke befolkningens bruk av smittebeskyttelse (f.eks. kondom, slikkelapp, PrEP), uten bruk av skremselspropaganda
- At utviklingen av nye og bedre prevensjonsmidler fortsetter, og etterspør spesielt hormonell prevensjon for personer med penis og testikler, som kan styrke deres reproduktive rettigheter
- Å fjerne tabu og stigma knyttet til SOI, med spesielt fokus på hiv og aids, både nasjonalt og internasjonalt
- At helsevesenet skal møte SOI- og HIV-smittede personer på en ikke-moralistisk, respektfull og reflektert måte, slik at personens behov og integritet blir ivarettatt, uavhengig av kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, seksuell orientering, hudfarge, etnisitet, kropp, alder, funksjonsevne og kulturell eller religiøs tilhørighet.

1.5 ABORTRETTIGHETER

I Norge har man siden 1978 hatt rett til selvbestemt abort inntil 12. svangerskapsuke, og i dag er både abort og abortveiledning gratis og tilgjengelig uten henvisning fra fastlege. I mange land rundt omkring i verden har man derimot ikke disse rettighetene, og totalt sett har 125 av verdens 193 land enten restriksjoner eller forbud mot abort.⁵ Dette er ikke bare et brudd på individets rettigheter til selvbestemmelse over egen kropp, men medfører også store helseutfordringer i livene til personer med livmor, samt en rekke vanskeligheter for nasjoners overordnede likestillings- og utviklingsarbeid.

⁵ Guttmacher Institute (2018). Abortion Worldwide 2017: Uneven progress and unequal access. Hentet fra https://www.guttmacher.org/sites/default/files/report_pdf/abortion-worldwide-2017.pdf

For mange som er ufrivillig gravide er konsekvensene fatale, og mellom 22 800 og 31 000 kvinner dør av utrygge aborter hvert år.⁵ I noen land står man også i fare for å bli dømt som kriminell dersom man får utført en ulovlig abort, eller hvis man opplever en spontanabort. Slike juridiske rammeverk hemmer personer med livmor sin mulighet til å ta utdanning og delta aktivt i samfunnet, og hindrer reell kjønnslikestilling i et globalt perspektiv.

Dessverre er ikke abortrettighetene trygge i Norge heller når abortloven ble innskrenket tidligere i 2019. SNU mener at gravide kan ta egne avgjørelser når det gjelder deres egen helse og kropp, og at det derfor ikke burde være abortnemnder som skal ta disse avgjørelsene på vegne av de få som ønsker fosterreduksjon eller abort etter uke 12. SNU mener videre at abort ikke bør være et skam- eller tabubelagt tema, men heller omtales som en rettighet som personer med livmor skal ha for å sikre selvbestemmelse over sine egne kropp og liv. SNU anerkjenner derfor kampen for trygge og lovlige aborter som en av de aller viktigste likestillingssakene i verden i dag.

SNU kjemper for:

- Å fjerne skam og stigma tilknyttet abort, inkludert det å ta flere aborter og uavhengig av livssituasjon
- At abortlovgivning først og fremst handler om å sikre seksuell helse og rett på kroppslig autonomi
- At abort skal være lovlig, trygt og tilgjengelig for alle i Norge og ellers i verden, uavhengig av kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk
- At abortnemnda fjernes og abortlovgivning utvides til selvbestemt abort opp til minst uke 22
- At alle skal ha tilgang til gratis rådgivning både før og etter abort, og møtes på en ikke-moralistisk, respektfull og reflektert måte, slik at personens behov og integritet blir ivaretatt, uavhengig av kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, seksuell orientering, hudfarge, etnisitet, kropp, alder, funksjonsevne og kulturell eller religiøs tilhørighet.
- At ungdom under 16 år skal kunne ta abort uten at foresatte har rett til å uttale seg om svangerskapsavbruddet i tilfeller hvor ungdommen ikke ønsker deres innspill

KAP. 2 SOSIAL OG JURIDISK LIKESTILLING

2.1 LIKESTILLING OG INTERSEKSJONELL FEMINISME

Interseksjonell feminisme og normkritikk er grunnleggende verdier og viktige perspektiv i SNUs arbeid og formål. SNU definerer feminisme både som det å skape likestilling mellom kjønnene og det å arbeide for et rettferdig samfunn med like muligheter for alle uavhengig av kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, seksuell orientering, hudfarge, etnisitet, kropp, alder, funksjonsevne og kulturell eller religiøs tilhørighet.

Innenfor alle grupperingene som nevnes ovenfor finnes det kulturelle rammer for hva som anses som normalt og/eller ideelt. Dersom man faller utenfor samfunnets normer kan man oppleve å bli marginalisert eller undertrykt – og jo flere normer man faller utenfor, dess mer sammensatt kan denne undertrykkelsen utarte seg⁶. Spesielt femininitet har en lavere status i samfunnet, og kvinner, ikke-binære og andre som bryter med samfunnets favorisering av maskulinitet blir ofte marginalisert på bakgrunn av dette. SNU vektlegger derfor interseksjonell feminisme⁷ og normkritikk i arbeidet vårt med likestilling og SRHR. Dette betyr at vi tar høyde for at strukturene i samfunnet som opprettholder undertrykkelse henger sammen, enda de ikke er like.

SNU kjemper for:

- At feminisme forstås og fremmes ut ifra et interseksjonelt og normkritisk perspektiv
- At interseksjonell feminisme, derunder anti-rasisme, og normkritikk står sentralt i alt arbeid med SRHR (og omvendt)
- Økt fokus på og formidling av hva sammensatt diskriminering er og hvordan det kan motarbeides
- At feminine og maskuline kvaliteter likestilles og oppfattes som naturlig og positive uavhengig av kjønnsidentitet, slik at alle kan uttrykke ulike aspekter av seg selv uten frykt eller fare for stigma eller diskriminering

⁶ Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the intersection of race and sex: A Black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory, and antiracist politics. The University of Chicago Legal Forum, 140:139-167. Hentet fra <https://philpapers.org/archive/CREDTI.pdf>

⁷ Merriam-Webster Online Dictionary (n.d.). Word We're Watching: Intersectionality. Hentet 23.08.2018 fra <https://www.merriam-webster.com/words-at-play/intersectionality-meaning>

2.2 KJØNNS- OG SEKSUALITETSMANGFOLD

Å fremme positive holdninger til kjønns- og seksualitetsmangfold er en av de viktigste prioriteringene til SNU, da vi mener dette er grunnleggende for at unge personer skal kunne utvikle, uttrykke og utfolde sin identitet, samt inngå trygge og positive relasjoner, uten frykt eller fare for vold, forfølgelse, stigmatisering, diskriminering eller andre former for negativ sosial kontroll. Dessverre er det fortsatt mange skeive som opplever disse tingene, både i Norge og internasjonalt.

SNU stiller seg kritisk til alle samfunnsmessige forhold som marginaliserer, undertrykker eller på andre måter går på bekostning av personer på grunn av kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, seksuell orientering, samlivsform, eller seksuell og romantisk praksis, og arbeider aktivt for å utfordre og bekjempe disse.

2.2.1 KJØNN

Både i Norge og ellers i verden er personer som faller utenfor samfunnets normer for kjønn utsatt for en rekke sosiokulturelle, juridiske og medisinske hindringer. Blant disse er eksempelvis det binære kjønnssystemet (dvs kun kategoriene "mann" og "kvinne"), begrenset tilgang til kjønnsbekreftende behandling for transpersoner, unødvendige og irreversible kirurgiske inngrep på interkjønnede barn, samt utbredte cis⁸- og heteronormative holdninger som begrenser personers handlingsfrihet.

SNU kjemper for:

- Innføringen av et tredje juridisk kjønnsalternativ
- Bedre tilgang til kjønnsbekreftende behandling for transpersoner, særlig ikke-binære transpersoner
- Å fjerne Rikshospitalets monopol på behandling av transpersoner, og gjøre hormoner og andre ikke kirurgiske behandlingsalternativer tilgjengelig på fastlegenivå
- Bedre samfunnets generelle forståelse og holdninger til transpersoners valg av behandling, noe behandling, ingen behandling, samt at "født i feil kropp"-narrativet gjelder for noen, men absolutt ikke alle transpersoner

⁸ En cisperson er en som identifiserer seg som det kjønn man ble tildelt ved fødsel

- Forbud mot medisinsk unødvendige inngrep på interkjønnede barn
- Økt bevissthet, forståelse og anerkjennelse for kjønns mangfold
- Økt forståelse for at kjønn kan være flytende og sammensatt
- Økt bevissthet rundt cis- og heteronormative holdninger, og hvordan disse kan være skadelige for personer og samfunnet som en helhet
- Å likestille bruk av andre pronomen, f.eks hen og de, med det som er normen i dag
- Et samfunn hvor kjønnsnormene blir utfordret, og hvor unge kan uttrykke seg på den måten de ønsker

2.2.2 SEKSUALITET

Seksualitet er et samlebegrep for seksuell helse, orientering, tiltrekning, forelskelse, fantasi og praksis. Alt spiller inn på vår seksualitet og noen aspekter kan være sterkere enn andre, men alle er med på å bidra til en helhetlig seksualitet.

Samfunnet vi lever i er bygget opp av normer for seksualitet, hvor skeive aspekter, som f.eks. tiltrekning eller praksis, som bryter normene blir sett ned på, og ofte misforstått og latterliggjort.

SNU kjemper for:

- Økt bevissthet, forståelse og anerkjennelse for seksualitets mangfold
- Økt forståelse for at seksualitet kan være flytende og sammensatt
- Økt forståelse for forskjell på identitet og handling i sammenheng med seksualitet
- Økt bevissthet rundt cis- og heteronormative holdninger, og hvordan disse kan være skadelige for personer og samfunnet som en helhet
- Økt bevissthet for de ulike aspektene som spiller inn i noens seksualitet
- Økt bevissthet på skillet mellom seksuell orientering, seksuell praksis, fantasi, tiltrekning og forelskelse, samtidig som seksualitet som en helhet blir ivaretatt
- Økt bevissthet for ulike seksuelle praksiser, med spesielt fokus på normbrytende seksuelle praksiser

2.3 RELASJONSMANGFOLD

SNU stiller seg kritisk til den rådende parnormen i samfunnet. Det finnes en forventning om at alle ønsker å være monogame – at en ønsker å ha kun én sexpartner eller

kjæreste. For noen er det ønskelig å kun ha én partner. For andre føles det mer riktig å ha relasjoner med flere personer på samme tid, enten flere sammen eller hver for seg. Noen ønsker ikke forhold til verken en eller flere i det hele tatt. SNU mener det skal være god plass for ulike måter å forholde seg til relasjoner.

Videre er heller ingen familier like. Selv om kjernefamilienormen ikke lenger er like rådende i samfunnet, er det fortsatt sterke normer for hvordan en familie skal se ut og være sammensatt. Alle skal kunne finne og skape det en familie er for dem uten fordommer eller forventninger til medlemmer, størrelse kjønns sammensetning, eller annet.

SNU kjemper for:

- Økt bevissthet for ulike relasjoner som bryter med parnormen
- Økt bevissthet for ulike familiesammensetninger

2.4 HATPRAT OG DISKRIMINERING

Hatefulle ytringer rammer ofte de av oss som skiller seg ut fra de normative forventningene til hvordan vi skal være, ofte basert på diskrimineringsgrunnlag som blant annet kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, seksuell orientering, hudfarge, etnisitet, kropp, alder, funksjonsevne og kulturell eller religiøs tilhørighet. Hatprat er et utbredt samfunnsproblem, og skjer ofte innenfor en juridisk gråsoner hvor grensen mellom ytringsfrihet og diskriminering tøyes uten rettslige konsekvenser.⁹

Selv om SNU anerkjenner viktigheten av å verne om menneskers rett til ytringsfrihet, mener vi det er elementært at denne rettigheten ikke beskytter hatefulle og truende ytringer som går på bekostning av utsatte gruppers mulighet til å delta aktivt i samfunnet. På grunn av dette, samt av hensyn til utsatte gruppers psykososiale helse, mener SNU at en større innsats bør legges i arbeidet for å bekjempe hatprat, og at problemet må tas tak i av myndigheter, politi, medier og befolkningen generelt.

SNU kjemper for:

- At alle skal ha mulighet til fritt å uttrykke og utfolde sin egen seksualitet og identitet, uten frykt eller fare for å bli utsatt for hatefulle ytringer

⁹ Likestillings- og diskrimineringsombudet (2015). Hatytringer og hatkriminalitet. Oslo: LDO. Hentet fra http://www.ldo.no/globalassets/03_nyheter-og-fag/publikasjoner/hatytringer_og_hatkriminalitet_rapport.pdf

- At hatprat og diskriminering blir tematisert og utfordret i den offentlige debatten.
- Økt innsats mot hatprat og diskriminering på bakgrunn av kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, seksuell orientering, hudfarge, etnisitet, kropp, alder, funksjonsevne, arbeid og kulturell eller religiøs tilhørighet, samt øvrige diskrimineringsgrunnlag, i alle relevante arenaer - deriblant skole, arbeidsliv og i det øvrige samfunnet

KAP. 3 SEKSUELL VOLD OG FOREBYGGING

3.1 VOLDTEKT OG SEKSUELLE OVERGREP

Seksualisert vold er et betydelig samfunnsproblem verden rundt – også i Norge. I følge en rapport fra NKVTS har hver tredje kvinne og hver tiende mann opplevd seksuelle overgrep.¹⁰ Av disse har hver tiende kvinne og hver hundrede mann blitt utsatt for voldtekt. Per dags dato eksisterer det ikke tilsvarende statistikk om seksualisert vold mot ikke-binære personer i Norge, men internasjonal forskning tyder på at de av oss som bryter med kjønns- og seksualitetsnormer er mer utsatt for denne typen vold.¹¹

Det finnes en rekke myter knyttet til voldtekt og seksuelle overgrep. Et likhetstrekk mellom dem er at skylden tillegges offeret fremfor gjerningspersonen. Voldtektsmytene er ofte kjønnsespesifikke, i så måte at de utarter seg ulikt ut ifra hvorvidt offeret oppfattes som kvinner eller mann. Likevel kan disse mytene gå på bekostning av alle kjønn, og medfører ofte en ekstra belastning for overgrepsofre som kan vegre seg for å fortelle om overgrepet, anmelde det til politiet eller på andre måter be om hjelp.

SNU mener at det er viktig å skape bevissthet rundt og dekonstruere voldtektsmyter, både i institusjonene hvor overgrepssaker behandles og i samfunnet ellers. Samtidig anser vi det som viktig å bekjempe de dyptgående samfunnsstrukturene som bidrar til å opprettholde en kultur hvor voldtekt og seksuelle overgrep er utbredte hendelser. Derfor arbeider SNU med å utfordre utbredte antakelser og fordommer knyttet til kjønn og seksualitet.

¹⁰ Thoresen, S., & Hjemdal, O. K. (Red.) (2014). Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Hentet fra <https://www.nkvts.no/rapport/vold-og-voldtekt-i-norge-en-nasjonal-forekomststudie-av-vold-i-et-livsløpsperspektiv/>

¹¹ Human Rights Campaign (n.d.). Sexual Assault and the LGBTQ Community. Hentet 23.08.2018 fra <https://www.hrc.org/resources/sexual-assault-and-the-lgbt-community>

SNU kjemper for:

- Å sette voldtekt og seksuelle overgrep på dagsorden i samfunnsdebatten
- Å skape bevissthet rundt og dekonstruere voldtektsmyter
- Å motarbeide stigma knyttet til det å være utsatt for voldtekt og seksuelle overgrep
- Obligatorisk kursing av fagdommere, samt lek- og meddommere, før de møter i retten i voldtektsaker
- Økt kompetanse i politiet og ved overgrepsmottak slik at voldsutsatte alltid blir ivaretatt i møte med disse instansene

3.2 SEKSUELL TRAKASSERING

Seksuell trakassering er et utbredt problem i de fleste viktige samfunnsarenaer, inkludert skoler, arbeidsplasser, politiske og frivillige organisasjoner, samt det offentlige ordskiftet. Trakasseringen kan være både fysisk, verbal og ikke-verbal, og kan omfatte alt fra seksuelle kommentarer til uønsket berøring. Fra Ungdata undersøkelsen vet vi at 32% av elever i videregående skole har blitt utsatt for en eller flere former for seksuell trakassering, og at jenter generelt er mer utsatt enn gutter.¹² Blant alle kjønn har 16 % av ungdommer opplevd uønsket seksuell beføling, 17 % har opplevd å bli kalt for seksuelt ladede skjellsord, og 18 prosent har opplevd at noen spredte negative seksuelle rykter om dem.

Økt digitalisering av hverdagen har også gitt økt seksuell trakassering over nett, og gjennom meldinger, kommentarfelt og gruppediskusjoner på sosiale medier kan ungdommer oppleve å bli utsatt for uønsket seksuell oppmerksomhet i sine private digitale liv.¹³

Uønsket seksuell oppmerksomhet kan oppleves krenkende, skremmende og hemmende for dem som blir utsatt for det, og derfor arbeider SNU for å fremme forebyggende tiltak, deriblant seksualitetsundervisning gjennom hele utdanningsløpet som har fokus på respekt for medmenneskers kroppslige og seksuelle autonomi.

SNU kjemper for:

¹² Bakken, A. (2018). Ungdata 2018: Nasjonale resultater. Hentet fra <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2018/Ungdata-2018-Nasjonale-resultater>

¹³ Barneombudet (2018). «Alle kjenner noen som har opplevd det»: Om seksuelle krenkelser mellom ungdom. Hentet fra <http://barneombudet.no/for-voksne/vare-publikasjoner/kjenner-opplevd-seksuelle-krenkelser-ungom/>

- Økt fokus på respekt for medmenneskers kroppslige og seksuelle autonomi fra ung alder, spesielt gjennom seksualitetsundervisning i skole og barnehage.
- Økt bevissthet rundt omfanget og virkningene av seksuell trakassering, spesielt mht. særlig utsatte grupper.
- Økt kunnskap blant ungdom om deres rettigheter dersom de blir utsatt for seksuell trakassering, også digitalt.

3.3 SAMTYKKE, LIKEVERD OG GRENSER

Sex¹⁴ skal være en positiv aktivitet for alle parter, og dermed skal samtykket også baseres på en positiv og aktiv respons fra alle deltakende parter. Å presse noen til å samtykke til sex er ikke et reelt samtykke. Alle har ulike kroppslige, emosjonelle og seksuelle grenser, som alltid avhenger av relasjon og konteksten der noe blir sagt eller gjort. Ingen skal behøve å forklare eller forsvare sine valg, og hver enkelt person har et ansvar for å høre etter og respektere andres nei eller fravær av ja. Samtykke må alltid ses i lys av de omkringliggende omstendigheter.

Likeverd¹⁵ forutsetter at alle har like muligheter for å sette grenser for seg selv og få disse respektert, og at det ikke er en ujevn maktfordeling mellom personene som vil ha sex. En person kan ikke gi frivillig samtykke til seksuell omgang dersom vedkommende er under den seksuelle lavalderen, i en tvangssituasjon, bevisstløs på grunn av rus, skade eller søvn, eller utsettes for vold eller trusler.

Samtykke, grenser og likeverd må danne grunnlaget for alt som omhandler seksuell praksis. All seksuell omgang uten samtykke og likeverd er en alvorlig krenkelse. På bakgrunn av dette kjemper SNU for at samtykke, likeverd og grenser skal anses som grunnleggende for alle seksuelle, romantiske og emosjonelle relasjoner.

SNU kjemper for:

- Økt fokus på samtykke, likeverd og grenser fra ung alder, spesielt gjennom seksualitetsundervisning i skole og barnehage
- At bevisstheten rundt og forståelsen for samtykke og likeverd økes

¹⁴ Sex kan defineres som all seksuell aktivitet alene eller med partnere

¹⁵ Skeiv Ungdom har mye litteratur om samtykke og likeverd som er verdt å lese. Metodeboka Riv Gjerdene (https://drive.google.com/file/d/1ziMkyjd0YbJ_2Rz9NqtvHb5B_ZMNsKv4/view?usp=sharing) og Skeiv Sexhåndbok (<https://drive.google.com/file/d/0B7XXI2I30V7dci1wR2EncGg2M0p5ckhaRnkwnldvTlgzQzNn/view?usp=sharing>) er to gode eksempler.

3.4 SAMTYKKELOV

Norsk lov mangler fremdeles en samtykkebasert voldtektsbeskrivelse i straffeloven som entydig fastslår at seksuell omgang uten samtykke er voldtekt. I 2012 fikk Norge krass kritikk av både FNs Kvinnekomité og FNs Komité mot tortur fordi voldtektsbestemmelsen i straffeloven ikke er i overensstemmelse med internasjonal rett. Seksuelle overgrep og voldtekt er alvorlige krenkelser.

I dag dømmes voldtekt etter det som står i voldtektsparagrafen i straffeloven. For at voldtekt i dag skal i det hele tatt anerkjennes som voldtekt i lovens øyne og da lede til konsekvenser og straff må det legges frem tydelige bevis om fysisk vold, eller trusler om vold, og i tillegg bevise at den som har blitt utsatt ikke hadde muligheten til å motsette seg handlingen og komme seg vekk fra situasjonen. Disse kriteriene gjør det både vanskelig å bevise og har alt for stor tolkningsramme, som i praksis ender opp med å bli tolket svært snevert. Dette bidrar både til at det blir lavere straff, og at det blir nesten umulig å legge frem bevis i tråd med det som trengs for å bli dømt. En svensk studie viser at ca. 70%¹⁶ går inn i såkalt "frysemodus" - det vil si at man er ute av stand til å reagere og derfor motsette seg handlingen. En samtykkelov vil gi personer som er utsatt for voldtekt bedre rettssikkerhet og samtidig være en sterk normgivende støtte i det forebyggende arbeidet mot voldtekt.

SNU kjemper for:

- At det skal innføres ny samtykkelov, hvor voldtekt forstås i loven som seksuell omgang uten samtykke
- At både uaktsom voldtekt og uaktsom seksuelt overgrep blir tydelig straffbart gjennom ny lovgivning

KAP. 4 KROPP OG SEKSUALITET

4.1 KROPP

Kropp er noe svært mange unge har et komplisert og negativt ladd forhold til. SNU mener at kropp først og fremst må bli sett på som en viktig del av oss alle som enten kan

¹⁶ <https://amnesty.no/5-fakta-om-voldtekt>

være positiv eller nøytral. Kroppen er en del av oss, men vi er også så mye mer enn vår kropp. Kropp kommer i alle størrelser, hudfarger og funksjoner. Dette må vises i det daglige, og det må være meningsfullt mangfold til stede i mediene. Ingen kropp, ingen hudfarge, størrelse eller funksjonsevne skal verdsettes høyere enn andre. Barn og ungdom skal ikke måtte vokse opp med et skambelagt forhold til egen kropp fordi de ikke passer inn i en forutsatt mal for hvordan de burde se ut og fungere.

SNU mener at alle skal få mulighet til å presentere sin kropp slik de vil og ønsker, og ikke minst få lov til å presentere seg selv uten at kropp og utseende er det som kommer i første rekke. Kropp kan være topp, men vi er alle så veldig mye mer enn det også.

SNU kjemper for:

- At kropp ikke skal være et tabu- og skambelagt tema som først og fremst henter frem negative følelser hos barn og unge
- At vi skal snakke positivt rundt vår egen og andres kropp
- At ikke én type kropp skal fremstilles som et ideal
- At kropper i alle mulige hudfarger, størrelser og funksjoner skal representeres i bl.a. media
- At det fokuseres først og fremst på kvaliteter som er utenfor ens utseende og kroppslige funksjoner

4.2 KOMMERSIALISERING AV KROPP

Barn og unge i dagens Norge vokser opp i en medievirkelighet hvor fokuset på den «ideelle» kroppen er overveldende. Gjennom sitt valg av modeller og bruk av retusjering har markedsføringsbransjen fremmet en håndfull idealkropper, som er mer eller mindre unaturlige, urealistiske eller umulige å oppnå, men som likevel får definere hva som kan regnes som skjønnhet. Dette idealet har deretter blitt brukt til å kapitalisere på ungdommers usikkerheter knyttet til kropp og utseende. I tillegg kan det konstante fokuset på menneskets ytre fort skape et usunt fokus på kropp og utseende hos unge.

SNU er kritisk til at fremstillingen av kropp i både underholdning og reklame blir stadig mer seksualisert, spesielt når det gjelder jente- og kvinnekropper. SNU er ikke negativ til generell nakenhet i media, men når nakenhet hovedsakelig fremstilles i kombinasjon med kroppsidealer med lite variasjon både i størrelse, rase og funksjon, tradisjonelle kjønnsroller, og hetero- og cisnormative identiteter, mener vi det er viktig å reflektere

rundt hvilke konsekvenser slike snevre fremstillinger kan ha for barn og unges seksuelle utvikling.

SNU kjemper for:

- En mer mangfoldig og naturlig fremstilling av kropp og seksualitet i underholdning og reklame, uten at dette betyr å øke fokuset på kropp i media
- Bedre medierepresentasjon av mennesker som er annet enn slanke, hvite, funksjonsnormative, heterofile, ciskjønnede menn og kvinner
- At det skal vedtas strengere politisk regelverk på salg og sponing av kroppsendrende produkter i medieplattformer generelt, og spesielt plattformer rettet mot ungdom.
- At det vedtas politiske føringer for å merke retusjert reklame nasjonalt¹⁷

4.3 SEKSUALITET OG FUNKSJONSEVNE

Alle har en seksualitet. For at de av oss med nedsatt psykisk eller fysisk funksjonsevne skal kunne leve ut sin seksualitet i trygghet og med åpenhet, er det viktig å sette fokus på at alle mennesker har de samme grunnleggende behovene. Seksuelle problemer kan føre til redusert fysisk og psykisk helse for enhver person, og på samme måte kan personens nedsatte helse eller funksjonsevne påvirke seksuallivet deres.

For ungdom med nedsatt funksjonsevne er informasjonstilbudet svært mangelfullt. Helsepersonell, lærere og ungdom selv vegrer seg for å snakke om seksualitet og funksjonsevne. Det finnes ingen tydelige føringer for hvem som har ansvaret i helse- og skolesektoren.¹⁸ Unge Funksjonshemmedes rapport *Sex som funker* viser at mange unge med nedsatt funksjonsevne møter mange fordommer og myter om funksjonsnedsettelse. Disse fordommene kan få konsekvenser for selvbildet, og begrense tilgangen til informasjon om seksualitet. Unge med nedsatt funksjonsevne forteller at de møter helsepersonell som antar at de ikke er opptatt av relasjoner, følelser og sex. Som en følge av dette opplever ungdommene at de ikke får de samme spørsmålene om seksuell helse som andre og at de ikke får viktig informasjon, f.eks. om

¹⁷ Byrådet i Oslo vedtok i 2018 et forbud mot retusjert reklame i Oslo kommune

¹⁸

<https://ungefunksjonshemmede.no/ressurser/publikasjoner/seksualitet/sex-funker-unges-erfaringer-seksualitet-funksjonsevne-2018/>

prevensjon og fertilitet. Noen ungdommer forteller til og med at de har blitt avvist når de selv spør om seksuell helse¹⁹.

Medisinske tilstander knyttet til sex og seksualitet, som endometriose, vaginisme og vestibulitt, prates lite om, og sjelden uten en stigmatiserende undertone. Mange ungdommer føler både skam og redsel for å stille spørsmål om problemer knyttet til sin seksualitet, samtidig som helsepersonell rapporterer at dette er temaer som er vanskelig å ta opp i møte med sine pasienter.

Dårlige opplevelser, lite forståelse og en følelse av utenforskap i møte med helsepersonell og andre er en gjennomgående faktor for unge med nedsatt funksjonsevne. For å forebygge psykisk uhelse er det viktig å ha mennesker rundt seg og å få utløp for gleder, frustrasjoner og utfordringer, og svar på de spørsmål vi går og tenker på. SNU mener derfor det er svært viktig at ressurspersoner i nærmiljøet til unge er trygge og åpne i samtaler om seksualitet og psyke. Helsevesen spiller en sentral rolle, og derfor mener SNU at informasjon om seksualitet i sammenheng med funksjonsnedsettelse burde inngå i pensum på alle utdanninger innenfor helse.

SNU kjemper for:

- At alle skal kunne uttrykke og leve ut sin seksualitet, og få tilbud om hjelp til eventuelle funksjonelle utfordringer knyttet til dette
- Økt åpenhet om seksualitet i sammenheng med funksjonsvariasjoner
- At unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer må sikres tilgang til tilpasset rådgivning om seksualitet og seksualtekniske hjelpemidler
- Å øke bevisstheten i befolkningen generelt om medisinske tilstander knyttet til seksualitet
- Kompetanseheving i helsevesenet slik at alle møtes med respekt og forståelse, og føler de får den hjelpen de trenger

KAP. 5 SEX SOM UNDERHOLDNING OG VARE

5.1 PORNOGRAFI

¹⁹

<https://ungefunksjonshemmede.no/ressurser/publikasjoner/seksualitet/sex-funker-unges-erfaringer-seksualitet-funksjonsevne-2018/>

Pornografi er noe unge stadig kommer i kontakt med, og er med på å forme seksualiteten til mange ungdommer. Derfor er det viktig med en imøtekommende, umoraliserende, og åpen dialog rundt pornografi og bruken av det, slik man kan hjelpe ungdom med å forholde seg til porno. Det er viktig at ungdom forstår at pornografi er skuespill og at mye skjer bak kulissene. SNU mener at dette er noe som burde dekkes i seksualitetsundervisningen unge får.

Det er viktig at ungdom får et nyansert syn på pornografi for å forstå hva som er ekte og ikke - men det er viktig at dette skjer uten at de skal pålegges skam for å se, eller ikke se, på porno. På denne måten kan ungdommer oppleve de tryggest mulig rammene for sin naturlige og nysgjerrige utforsking på nett. Å se på porno kan være en positiv del av utforskning og oppdaging av egen seksualitet, både alene og sammen med partnere. Dette er dessverre noe som i stor grad er skambelagt og tabu, med mye moralisering. SNU mener man heller burde utfordre uetisk og "mainstream"-porno heller enn pornografi i seg selv.

SNU kjemper for:

- At ikke-moraliserende dialog rundt pornografi er en del av seksualitetsundervisningen unge får
- Å skape en nyansert debatt og dialog rundt pornografi, som ikke går på bekostning av unge som benytter seg av det
- Å motarbeide myter knyttet til pornografi
- Å utfordre problematiske aspekter ved pornografi og pornobransjen på en konstruktiv måte
- Åpenhet rundt pornografi der man har mulighet for å snakke om hvordan porno kan være en positiv del av seksuell utforskning

5.2 SEXARBEID

I Norge har man både et lovverk som kriminaliserer menneskehandel²⁰, og et som kriminaliserer kjøp av seksuelle tjenester²¹. Hensikten med sistnevnte var å redusere etterspørselen etter, og endre holdningene til, sexarbeid. Men selv om lovverket ikke skulle gå på bekostning av de av oss som selger seksuelle tjenester og sex, har denne allerede marginaliserte gruppen

²⁰ Straffeloven, kap. 24 § 257-258

²¹ Straffeloven, kap. 26 § 315-316

opplevd at deres levevilkår ble ytterligere redusert etter at sexkjøpsloven trådte i kraft²².

SNU mener at beskyttelsen av menneskerettighetene til alle personer som selger seksuelle tjenester må settes høyere enn moralisering. SNU mener at sexarbeid og salg av sex mellom samtykkende voksne burde avkriminaliseres. Det er viktig å anerkjenne alles rett til kroppslig autonomi, og dette inkluderer da om man velger å selge seksuelle tjenester eller sex. SNU ønsker å bidra til å skape bevissthet rundt at de av oss som selger sex tilhører en mangfoldig gruppe, og har ulike forutsetninger, motiver og behov, men opplever å bli satt i bås, stigmatisert og marginalisert i dagens samfunn uavhengig av dette. Det er også slik at blant de av oss som tilhører en allerede marginalisert gruppe, velger mange sexarbeid og salg av sex over annet arbeid av mange ulike grunner. Dette kan derfor være en ekstra utsatt gruppe, som må lyttes til og legges til rette for i enda større grad.

Sexarbeid er et kontroversielt og tabubelagt tema mange har sterke meninger om. SNU mener i bunn og grunn at alle har rett til å velge å gjøre det de ønsker med kroppen sin uten å måtte oppleve stigmatisering.

SNU kjemper for:

- Å sette de av oss som selger sex og deres interesser og behov først
- At de av oss som selger sex skal møtes med forståelse, og ikke oppleve diskriminering
- Å tydeliggjøre skillet mellom sexarbeid og menneskehandel
- Å tydeliggjøre skille mellom ulike former for sexarbeid
- Å fjerne moralisme fra debatten om sexarbeid og salg av sex
- Å avkriminalisere sexkjøp med mål om å styrke rettighetene og sikkerheten til personer som selger sex
- At sexarbeid skal anerkjennes som legitimt arbeid, og få rettigheter deretter
- At stigma rundt sexarbeid skal fjernes

²² Amnesty International (2016). The Human Cost of «Crushing» the Market: Criminalization of Sex Work in Norway. Hentet fra <https://www.amnesty.no/aktuelt/norsk-lov-setter-sexarbeidere-i-fare>